

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಅಮೆರಿಕದ ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. 'ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಕಾರು ಕೆಟ್ಟರೆ ನೀವೇ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಾ? ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್‌ನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೀರಾ?' ಪುಶ್ಚೆ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿತ್ತು. 'ಇಲ್ಲ, ನನಗೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ರಿಪೇರಿಯೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ; ಹಾಗಾಗಿ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್‌ಗೆ ಫೋನ್ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದೆ. ಮುಂದುವರೆದ ಗೆಳೆಯ 'ಇಲ್ಲಿನವರು (ಅಮೆರಿಕನ್ನರು) ತಾವೇ ಫಿಕ್ಸ್ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಬಹಳ ಸಲ ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ ರಿಪೇರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಲಕರಣೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇಜರ್ ಪ್ರಾಬ್ಲಂ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್ ಬರುತ್ತಾನೆ' ಎಂದರು.

'ಅಲ್ಲಿ ಕಾರನ್ನು ಡೆಲಿವರಿ ಕೊಡುವ ಅಂಗಡಿಯವನು ರಿಪೇರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಾಠಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನಂತೆ! ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಲಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ವಾರಕ್ಕೆ ಸಲ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಲೇಔಟ್ ಮೆಷೀನ್‌ನ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕಲ್ ಲ್ಯಾಬ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಟೆಲಿವಿಷನ್, ಕ್ಯಾಮೆರಾ ರಿಪೇರಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಜೊತೆಗೆ ಅದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಯಂತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯವಿರುವ ಅಮೆರಿಕನ್ನರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಸದಾ ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ. ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳ ಯಾವ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಅದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳೇ ಸೇರಬೇಕು.

ಮೂಲಭೂತ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯ ಕಲಿಸುವಲ್ಲಿ ನಾವು ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ಮನೆಯ ವಿದ್ಯುತ್ ಜಾಲದ ಫ್ಯೂಸ್ ಹಾಕಾದರೂ ಅದನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೌಶಲ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಇಲ್ಲ. 'ಎ ಬೆಂಡ್ ಇನ್ ದ ರಿವರ್' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿ.ಎಸ್ ನೈಪಾಲ್, ನಮ್ಮ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಧಾಡೆಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತ - 'ಭಾರತೀಯರು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಸ್ಸಿಗೆ ನುಗ್ಗುವಂತೆ ಗುಂಪಾಗಿ ನುಗ್ಗುತ್ತಾರೆ, ಅಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಹ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಕ್ ಸೈನ್ಸ್ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಕುಟುಕಿದ್ಧಾರೆ.

ಸಮಾನರು' ಎನ್ನುತ್ತದೆ (ಭಾರ ಇರುವುದು ಹಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ!).

ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ: ಏನು? ಎತ್ತ?

ಅಮೆರಿಕದ ವಿದ್ವಾಂಸ ರಾಬಿನ್‌ಸನ್ ಪ್ರಕಾರ - ಭಾಷೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪದ್ಧತಿ, ನಂಬಿಕೆ, ಮೌಲ್ಯ, ಶೈಲಿ, ಇಂಗಿತ, ಆಹಾರ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಸಂಗೀತ, ಕೈಕಸುಬು, ಕೌಶಲ್ಯ ಜನಪದಗಳೂ ಸೇರಿ ನಾವು ಬದುಕಲು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳ ಒಟ್ಟು ರೂಪವೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ ಜನಾಂಗಗಳಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಾಚ್ಯರು 'ಜೀವನ ವಿಧಾನ' (Way of Life) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನವೂ ಸೇರಿ, ಅದರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬೇರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದಾಗ ಅದು 'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಆಗುತ್ತದೆ.

'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಿ.ಪಿ. ಸ್ಕೋ. ಆತನ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೇ ಜನಾಂಗ, ದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತ ಹುಡುಕಾಟ, ವಿನೂತನ ಅವಿಷ್ಕಾರ, ದಿಟ್ಟ ಟೀಕೆ, ವಿದ್ಯಮಾನ ಆಧಾರಿತ ಸತ್ಯ, ಸುಳ್ಳಿನ ವಿರೋಧ, ತರ್ಕಬದ್ಧತೆ, ವಿಚಾರಪರತೆಗಳು ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಾಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನೂ ಮೀರಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ನೀಡುತ್ತ, ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಅನ್ನೇಷಿಸುತ್ತ, ಟೀಕೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಸಹಜ-ಸಾಮಾನ್ಯ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಜನಾಂಗವೊಂದು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವರ ಜೀವನವಿಧಾನ 'ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಾವು ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವ ಬಗ್ಗೆ, ಚಿಂತನಾಕ್ರಮ, ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ, ಅನುಸರಿಸುವ ಶೈಲಿ, ತೋರಿಸುವ ವಿರೋಧ, ಆಸಕ್ತಿ, ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಿಸುವ ತಾಕತ್ತು, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಭಾಯಿಸುವ ಚತುರತೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸೀಲು ಅದಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದಕ್ಕಿದ ಅವಿಷ್ಕಾರವೊಂದು ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕ್ರಮ, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲೊಂದು ಹೊಸ ಚಿಂತನೆ, ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಕುರಿತು ಬೃಹತ್‌ಗಾತ್ರದ ಜ್ಞಾನಭಂಡಾರವನ್ನೇ ವಿಜ್ಞಾನ ನಮಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿಯೂ ನಿಂತಿರುವ ವಿಜ್ಞಾನ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹಸಿವು ನೀಗಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ರೂಪ ಪಡೆದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ 'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯಾಗಿ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ?

ನೀರಗುಳ್ಳಿಯ ಆಟದಲ್ಲೂ ಇದೆಯಲ್ಲವೆ ವಿಜ್ಞಾನ? ಬೇಕಿದ ಅರಿಯುವ ಮನ.

'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ರೂಪುಗೊಳ್ಳದಿರಲು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು:

- ವಿಜ್ಞಾನದ ಆಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿರುವ ಗುಂಪುಗಳು ಚದುರಿದಂತೆ ಇರುವುದು ಮತ್ತು ಸಂವಹನರಹಿತವಾಗಿರುವುದು.
- ವಿಜ್ಞಾನದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಂದ ದೂರ ಇರುವುದು.
- ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರ ಅನುಮಾನಗಳನ್ನು, ಭಯವನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ದೂರ ಮಾಡದಿರುವುದು.
- ಜನಪ್ರಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡದಿರುವುದು.
- ವಿಜ್ಞಾನಿಯ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ಎರಡೂ ತಾಳೆಯಾಗದಿರುವುದು.

'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಯುರೋಪಿನ ವಿದ್ವಾಂಸ ಮೈಕೆಲ್ ಮುಲ್ಟೆಯ ಪ್ರಕಾರ, 'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ಪರಿಸರದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ಕಟ್ಟಳೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಂಪುಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹೇರುವ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸ ಕಾಣುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹೊಳಹುಗಳೇ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತಳಹದಿ ಮತ್ತು ಮುಖವಾಣಿ ಎರಡೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.' ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಗುರ್ತಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆ: ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕೆಲಸ ನಡೆಸುವುದು.